

5. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному провадженні за фактами торгівлі людьми : навчальний посібник / С.В. Албул, Р.В. Мукоїда, Д.О. Ноздрін. Одеса: ОДУВС, 2014. 106 с.

6. Дубина В.І. Взаємодія оперативних підрозділів МВС України з міжнародними та громадськими організаціями щодо протидії торгівлі людьми. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2 (8). С. 230–243.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 02.10.2022).

8. Протидія торгівлі людьми в Україні: навчально-методичний посібник / Автори-упорядники: Е. Мручковська, Н. Пахом'юк, О. Кочерга; за заг. ред. К. Левківського та ін. К.: ВАІТЕ, 2017. 88 с.

*Арбуз І.Л.*

*Курсантка 304 взводу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ*

*Поляков Є.В.*

*Доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції*

## **НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЇВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННОЮ ГРУПОЮ**

Ефективність реалізації повноважень слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій визначається не тільки правовими нормами, які регулюють слідчу діяльність, але і послідовністю та якістю тих дій, які він повинен поводити.

Алгоритм дій слідчого з метою проведення НСРД є достатньо тривалим, адже вони можуть проводитися тільки у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб, а більшість із проводяться виключно у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Такі положення зобов'язують слідчого спочатку провести всі слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні дії, які можливі у даній ситуації і впевнившись, що можливості вичерпані і що тільки за допомогою конкретної НСРД можливо отримати фактичні дані про злочин, слідчий приступає до реалізації своїх повноважень у даній частині. Весь алгоритм дій слідчого є досить тривалим та включає такі заходи: вивчення матеріалів кримінального провадження; визначення фактичних даних, які необхідно отримати, та конкретної НСРД, за допомогою якої можливо це здійснити; складання плану проведення такої дії, підготовка слідчим відповідного клопотання; реєстрацію

його у режимно-секретному підрозділі; узгодження у прокурора та доставка до відповідного апеляційного суду; передачу до режимно-секретного підрозділу суду для вхідної реєстрації; визначення головою апеляційного суду відповідного судді, який буде розглядати клопотання; розгляд та прийняття рішення визначеним слідчим суддею апеляційного суду; реєстрацію ухвали та передача її до органу досудового розслідування; підготовку письмового доручення оперативному підрозділу про проведення НСРД та разом з ухвалою слідчого судді передачу через відповідні режимно-секретні підрозділи уповноваженому оперативному підрозділу; здійснення та фіксація НСРД; використання в процесі доказування [2, с. 112].

На сьогодні, для ефективного розслідування розбоїв, вчинених організованою злочинною групою, доцільно невідкладно проводити комплекс негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД), використовуючи сучасні можливості установами місцезнаходження радіоелектронного засобу, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та з електронних інформаційних систем, можливості візуального спостереження [3, с. 37].

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що процес реалізації повноважень слідчого проходить поетапно. Підготовчий етап (підготовка та прийняття рішення слідчим про проведення НСРД; узгодження з прокурором рішення, клопотання); етап розгляду слідчим суддею клопотання про дозвіл на проведення НСРД; етап проведення та фіксації НСРД; етап використання результатів проведення НСРД в доказуванні на досудовому розслідуванні [10, с. 206].

Підготовка до реалізації слідчим повноважень щодо проведення НСРД може початися після внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про вчинене кримінальне правопорушення та, як правило, після проведення комплексу слідчих (розшукових) дій, коли слідчий впевнився в тому, що відомості про злочин та особу, яка його вчинила, не можливо отримати в інший спосіб [7, с. 23]. Слідчий аналізує матеріали досудового розслідування; з'ясовує коло обставин, які підлягають доказуванню, та визначає, чи можливо отримати відповідні дані без проведення НСРД. Якщо немає можливості отримати відомості про злочин в інших спосіб, слідчий визначає яку (які) негласну слідчу (розшукову) дію для отримання нових доказів необхідно провести [3, с. 37]. Визначившись, що необхідно робити, слідчий складає план проведення НСРД, в якому передбачає: час, місце, осіб, стосовно яких буде проводитися негласна дія, засоби, методи, технології, учасників, порядок її проведення та фіксації, заходи забезпечення безпеки осіб, які прийматимуть участь у її проведенні. За необхідності обмірковує та готує легенду, складає план її реалізації тощо [1, с. 33].

Важливою підготовчою дією являється прийняття рішення про проведення НСРД. Згідно п. 3 ст. 246 КПК України рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених КПК, – слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Виключно прокурор має

право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину [4; 5].

Крім цього, сторона захисту відповідно до ч. 3 ст. 93 КПК України має право ініціювати проведення негласної слідчої (розшукової) дії та звернутися з відповідним клопотанням до слідчого, прокурора, а у випадку відмови – постанова може бути оскаржена слідчому судді [6].

Окремі автори у зв'язку з тим, що сторона захисту має право оскаржувати слідчому судді постанову слідчого чи прокурора про відмову у задоволенні клопотання про проведення негласної слідчої (розшукової) дії відносять її до суб'єктів прийняття рішення про проведення такої дії [8, с. 138]. Така точка зору є помилковою, адже «ініціювання», «оскарження» не являється рішенням про проведення НСРД. Таке рішення можуть ухвалити тільки повноважні суб'єкти кримінального провадження.

Визначившись з необхідністю проведення певної НСРД, слідчий, реалізуючи свої повноваження, на даному етапі повинен, в першу чергу, вирішити, хто буде проводити негласну дію – він особисто або за його письмовим дорученням оперативний підрозділ. Рішення про проведення НСРД може прийматися у вигляді постанови або клопотання про проведення такої дії, а за – необхідності і постанови про доручення оперативному підрозділу про її проведення [9].

Рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий, прокурор викладає в постанові, яка має відповідати вимогам ст.ст. 246, 251 КПК України, якщо ця дія проводиться без дозволу слідчого судді; або в невідкладних випадках, передбачених ст. 250 КПК України. Так, відповідно до ст. 250 КПК України у виняткових невідкладних випадках, зокрема у нашому випадку, запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, НСРД може бути розпочата до винесення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої НСРД звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами статті 248 КПК [2, с. 193].

Нажаль, в ст. 250 КПК України не визначено можливості проведення НСРД за рішенням слідчого до винесення ухвали слідчим суддею на підставах безпосереднього переслідування особи, на яку вказали потерпілі, свідки як на особу, котра вчинила тяжке або особливо тяжке кримінальне правопорушення [6].

Виконання будь-яких дій з проведення НСРД повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя винесе ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому ст. 255 КПК України [10, с. 293].

Таке правило може призвести до втрати цінної інформації, яку можна було б використати для висунення та перевірки версій з метою встановлення особи, яка готує, вчинила чи здійснює злочин. Тому, на наш погляд, здобута інформація

під час проведення слідчих дій може бути знищена тільки після завершення кримінального провадження.

Клопотання слідчого, погодженого з прокурором, клопотання прокурора про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно відповідати вимогам, зазначеним у ст. 248 КПК України, та матеріалам кримінального провадження, які надаються лише на вимогу слідчого судді для підтвердження необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії. У клопотанні слідчого, прокурора, ухвалі слідчого судді не зазначається уповноважений оперативний підрозділ, який має виконувати негласну слідчу (розшукову) дію. У клопотанні зазначаються: 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; 3) правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) КК України; 4) відомості про особу (осіб), місце або річ щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; 5) обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; 6) вид НСРД та обґрунтування строку її проведення; 7) обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; 8) відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; 9) обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або у сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Албул С.В. Злочинна спеціалізація організованих злочинних угруповань : питання класифікації. *Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції ( Одеса, 29 листопада 2013 р. ). Одеса: ОДУВС, 2013. С. 32-33.
2. Албул С.В. Негласні слідчі (розшукові) дії: навчальний посібник / С.В. Албул, С.А. Дроботов, Г.І. Масяйкін, Д.М. Павлов; за заг. ред. С.А. Дроботова. К.: Інститут УДО України Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2022. 472 с.
3. Грібов М.Л. Зміст криміналістичного забезпечення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 35–41.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред.: В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1328 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 02.10.2022).
6. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному

провадженні / за загальною редакцією д.ю.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Чернявського С.С. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2021. 1292 с.

7. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 21–24.

8. Погорецький М.А., Сергєєва Д.Б. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2. С. 137–141.

9. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. К., 2012. 84 с.

10. Тагієв С.Р. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному судочинстві України: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2015. 440 с.

**Богуславський М.Г.**

*Науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованим злочинності та корупції  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук*

**Паршин Ю.І.**

*Старший науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованим злочинності та корупції  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,  
доктор економічних наук, професор*

## **ДО ПИТАННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ЯКА ВИЛУЧАЄТЬСЯ У РАЗІ ШАХРАЙСТВА ВЧИНЕНОГО ЩОДО ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОГО МАЙНА**

У ході розслідування шахрайства, пов'язаного з відчуженням об'єктів нерухомого майна громадян, виникає необхідність збирання та закріплення доказів із речових джерел, без яких встановлення об'єктивної істини є неможливим. Як свідчить практика, найпоширенішою та найбільш трудомісткою СРД, спрямованою на вилучення інформації з матеріальних джерел, є обшук.

Процес вчинення шахрайства супроводжується використанням великої кількості документів, які необхідні для оформлення угод з нерухомістю. З одного боку, доказове значення таких документів може полягати у змістовній частині та відображати процес здійснення правочину щодо нерухомості. З іншого — документи можуть бути речовими доказами і безпосередньо використовуватися шахраями для досягнення злочинного результату [1].

Як показав аналіз кримінальних проваджень у справах щодо шахрайства, вчиненого стосовно об'єктів нерухомого майна, в основному підлягають огляду та вилученню такі документи: